

samó tretjino kože, mora umreti. Po koži prihaja v krí precejšnja množina vzduha, in iz nje zopet izhlapeva. Skozi usta in nos ga ne spravi človek nikdar toliko v-sé, kolikor potrebno. Vendar koža spolnuje le takrat ta svoj nálog, ako so omenjane nje potníce odperte. Toda zaprè jih le premnogokrat nesnaga. In kakó lahko se onesnaži slabi otrok! V postelji leži povit, ne se moči mu geniti, niti prositi, naj ga dvignemo, ako ima kako telesno potrebo. In ko jo opravi, se začne vselej jokati. Takrat mu je treba, se vé, vselej priskočiti na pomoč, ter ga očediti.

Koplji se otrok vsak dan, in sicer v prvih mesecih v tako topli vodi, kolikor je more prenašati roka odraščenca. Pozneje v mlačnejšo. Telése se mu dergni v kopéli s kako mehko otilačo; ali paziti je, — omenja dr. Bock, — da se mu ne dergnejo tudi oči z isto, s katero se telése. — „Mnogo je otrók (navadno so to rumenolasi, ki imajo tudi zeló nežno kóžico), ki v kopéli kar dergóčejo, in kateri so po tem zeló razdraženi ter nahodni. Teh ni kópati tolikrat, na teden največ po dvakrat.“ (Dr. Bock.)

Ko se skóplje otrok, dobro naj se otáre in zavije spet v suho perflo.

Poučevanje v naravoslovji.

(Dalje.)

Peti dan.

Voditelji toplote.

Vodilna moč toplote rabi se različno. Kedaj se poslužujemo dobrih prevodnikov toplote? (Kedar hočemo toploto naglo razširiti.) — Kdaj se poslužimo pa slabih prevodnikov? (Kedar hočemo toploto odvráčevati.) — Katere peči so prej gorke, železne ali lončene? — Katere obderžé gorkoto dalje? — Kakšno obleko nosimo navadno po zimi? — Zakaj ne platnene? — Radi imamo po zimi tudi toplo odejo; kako nas ta greje? Naprava ognja varnih omar. (Dvojnate stene, napolnjene s pepelom.) — Kako obvarujemo mlade rastline in drevesa mraza? (Zavijejo se v slamo.) Železno orodje ima lesene ročnike; zakaj? — Kako je to, da v roki s pepelom potreseni lahko deržimo goreče oglje? — Zakaj pa delavni ljudje lahko s prosto roko oglje primejo?*) Čemu oblože po zimi kamnitni tlak v cerkvi z lesenimi deskami ali s slamnatimi plenicami? Kamniten tlak odvzame nogam toplote, zato hitro občutimo mraz, ko stojimo na merzlih tleh, les, slama pa toplote ne odvodi tako hitro. Pod streho, krito z opeko ali ploščicami je po zimi merzleje, kakor pod slamnato, po leti je pa topleje; kako to? — Kaj se zgodi s toploto naše zemljine

*) cf. „Učit. Tov.“ 1. 1876 l. 3, 4 i. dr.

poveršine, kadar je nebo oblačno? (Toplota se prideržuje na zemlji, in tako se zemlja prevelikega shlajenja obvaruje.) Tudi sneg varuje setev po zimi, da ne pozebe. —

Toda toplota se ne druži le jedino s takimi stvarmi, s katerimi pride v dotiko, ampak ona se prijemlje tudi takih, katere so bolj ali manj od nje oddaljene. — Ako se vstopimo pred zakurjeno peč, tedaj občutimo toplino na obrazu in rokah. Ako postavimo pa med obraz in ogenj zaslon ali zastor, kaj se bode zgodilo? (Čut toplote se naenkrat preterga.) — Glejte, to nam dokazuje, da se toplota od ognja v ravnih čertah do opazovalca skozi zrak razširja, vendar pa zrak med ognjem in opazovalcem nima jednako stopinjo toplote. Tako izhajanje toplote o ravnih čertah imenujemo toplotne trakove, in tako toploto imenujemo žarečo.

Prav za prav oddajajo toploto vsa telesa, toda ne vsa v jednaki meri in z jednako naglostjo. Zato tudi razločujemo dobre in slabe toplotne trakove! Kaj se zgodi, ako padajo n. pr. solčni žarki na ogledalo ali na kako gladko poveršje? (Svitlobini žarki se odbijajo.) — Toda ne le svitlobni, ampak tudi toplotni žarki se odbijajo. V temni, črni obleki se bolj potimo, kakor v svitleji, kako je to? — Kakšne barve je navadno naša zimska obleka? — Zakaj si izberemo za to navadno rajše snov bolj temne barve? Beduini nosijo plašče bele barve. — Okoli temnih debel skopni sneg poprej, kakor bolj daleč od njih; zakaj? —

Ako napolnim dvoje kupic z vodo, vzemimo da je prva svitla, druga pa temna, ter ji postavimo na solnce, tedaj se prepričamo, da bode voda v temni kupici čez nekoliko časa topleja, kakor v svitli, kako je to? — Ako pa napolnimo obe kupici s toplo vodo, tedaj bode pa voda v temnej kupici čez nekoliko časa hladnejša, kakor v svitli, kako pa to? (Temna kupica oddala je več toplote.) — Zapomnite si tedaj: Temna telesa s pusto poveršino privzemajo toplotne žarke hitreje in obilniše, svitla in gladka telesa pa jih odbijajo, nasprotno pa oddajajo ali izžarivajo temna in pusta poveršina toploto hitreje in obilneje, kakor pa svitla in gladka telesa. Telesa, katera toploto lahko izžarivajo, jo tudi lahko privzemajo. —

V katerih posodah tedaj voda prej zavre, v svitlih ali črnih in sajastih? — Črna zemlja je rodovitnejša od bolj svitle in rumenkaste; zakaj? — V kakih posodah bode po leti voda bolj dolgo hladna ostala, o svitlih ali o temnih? (O svitlih in gladkih.) — Kako to? (Od zunaj prišedše toplotne žarke taka posoda bolje odbija.) — Gornja stran listov na drevesih je gladka in dostikrat svitla, zdoljna pa bolj pusta in navadno tudi manj gladka, velikokrat malo poraščena, ali mar mati narava ne daja tudi o tem dokaz svoje djanske modrosti? — (Se ve da; glad-

kost poveršja obvaruje premočno sogretje po dnevu od solčnih žarkov, nasproti pa pospešuje ojstrost z doljne strani obilno privzemanje toplotnih žarkov iz poveršine matere zemlje po noči). (Dalje prih.)

Šolski ukazi.

Iz seje c. k. dež. šl. sveta dné 17. febr. 1881. Slavnemu ministerstvu se predlaga poročilo ravnateljstva c. k. m. in ž. učiteljišča zastran širjenja rabe slovenskega jezika na teh zavodih, isto tako tudi mnenje komisije, sestavljene o tej stvari.

Nadučitelj se stalno umešča.

Deželnemu odboru se stavi predlog zastran nagrade za poučevanje v veronauku na dveh ljudskih šolah.

O poročilu okrajnega šolskega sveta, kar se tiče stavbnega načerta in prostora za zidanje ljudske šole, pošiljajo se dotični ukazi, zaverže se pritožba krajnega šolskega sveta zoper razsodbo okrajnega šolskega sveta, kar se tiče pobiranja zamudnih obrest za naklad pri šolski zgradi.

Pritožba meščanskega učitelja, kar se tiče časa in priznanja petletne doklade, se zaverže.

Na višje mesto se predlaga poročilo mestnega magistrata, ktero pove v premoženji bivše učiteljice, ki prosi, naj se ji pregleda povernitev državne štipendije.

Šest učiteljev dobiva Leopold Filipove šolske štipendije.

Dovoli se poldneven pouk I. razredu na trirazredni ljudski šoli.

Poročilo okrajnega šolskega sveta, kar se tiče prošnje nadučitelja za službeno letno doklado, se razreši.

Poročilo okr. šl. sveta zastran zasilne šole napotuje se s primernim nasvetom deželnemu odboru tukaj.

Stalno se umešča II. učitelj na ljudski šoli.

Razrešijo se prošnje za nagrado in posojilno izplačevanje.

Slovenski jezik na c. k. učiteljsčih v Ljubljani. — Njih ekscelencija minister za uk in bogočastje je z odlokom dné 1. aprila 1881, št. 2178, zastran poučnega jezika na c. k. moškem in ženskem učiteljsčih v Ljubljani ukazal naslednje:

1. V slovenskem učnem jeziku se ima poučevati

a) na moškem učiteljsčih: v veronauku, v slovenskem jeziku, v matematiki in geometerskem risanju, v prirodopsiji, v sadjereji in v specialni metodiki teh nauk;

b) na ženskem učiteljsčih: v veronauku, v slovenskem jeziku, v aritmetiki in geometerskem oblikoslovji, v ženskih ročnih delih in v specialni metodiki teh nauk.

2. V drugih naukih se ima poučevati v nemškem učnem jeziku.

3. Pri pouku v petji se gre posluževati nemških in slovenskih pesni.

4. Pri poučevanju v vseh družih naukih naj se ozir jemlje, kar moči, na slovensko in nemško terminologijo in pri praktičnih vajah ter pismenih izdelkih, ki so z njimi združeni, gre se ozirati primerno na oba deželna jezika. — Ti ukazi zadobivajo veljavo s početkom prihodnjega šolskega leta 1881/82. »L. Ztg.«